

Зоряна ГРИЦИНА, магістр
ORCID ID: 0009-0007-6316-6357
e-mail: zoriana.gr@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
Київ, Україна

АФЕКТОНИМИ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

Вступ. Афектоніми – це мовні засоби з притаманним їм позитивно-оцінним забарвленням, що виражається емоційними лексемами на різних мовних рівнях. Такі одиниці в сучасній українській пісенній ліриці не були предметом лінгвістичного дослідження, що й зумовило актуальність пропонованої статті. Вивчення афектонімів у текстах сучасних українських пісень допоможе зрозуміти їхню роль у мовній картині світу українців ХХІ ст.

Методи. Для виконання поставлених у дослідженні завдань застосовано системний, контекстуальний і компонентний аналіз з елементами описового та функціонального методу.

Результати. Афектонімам властиве лексико-семантичне розмаїття, цей клас слів постійно збагачується завдяки творчості комунікантів. Ключовою особливістю афектонімів є їхня спрямованість на те, щоб викликати реакцію адресата.

Сучасні українські гурти та виконавці використовують афектоніми таких лексико-семантичних груп: 1) зооморфізми; 2) флоризми; 3) лексеми на позначення людей за зовнішніми ознаками та ставленням до них мовця; 4) назви з астрономічним і метеорологічним значенням; 5) назви міфологічних істот, героїв відомих творів; 6) назви титулів; 7) назви зі значенням коштовності; 8) лексеми з негативною семантикою, ужиті в пестливому значенні; 9) назви абстрактних понять; 10) ввічливі та офіційні форми; 11) назви предметів побуту; 12) назви зі значенням 'коханий'.

У текстах сучасних українських гуртів і виконавців переважають афектоніми іменникового типу через їхню здатність виражати глибокі емоції. Прикметники вживають рідше, оскільки їхня емоційна насиченість нижча, але нестягнені форми прикметників жіночого

роду свідчать про продовження фольклорних традицій. Музиканти використовують афектоніми для створення складних виражень емоцій і звукових образів у ліриці.

Висновки. Доведено, що афектоніми посідають чільне місце у творчому доробку сучасних авторів музичних текстів. Ці одиниці є продовженням української народнопісенної традиції, а також органічним компонентом спілкування і творчості як попередніх поколінь, так і сучасних українців.

Ключові слова: афектонім, лексико-семантичні групи афектонімів, оцінне забарвлення, мовна картина світу.

Вступ

Афектоніми – це багатий за природою й характеристиками мовний ресурс, який виражений апелятивами з іманентним позитивно-оцінним забарвленням. Такі лексеми мають широкий емоційний діапазон, представлений на різних мовних рівнях. Одиниці такого типу в текстах сучасних українських пісень ще не були об'єктом лінгвістичного вивчення, що й зумовлює *актуальність* цієї статті.

Під час дослідження ми з'ясували, що сам термін *афектонім* (*afektonim*) увели в широкий ужиток польські вчені, щоб окреслити поняття *czule słówka* (слова прихильності), *intymne przyzwiska* (інтимні прізвиська) або *intymne zwroty* (інтимні фрази) чітко й стисло [див.: Perlin, & Milewska, 2000]. Зараз цей термін активно використовують українські [Григораш, 2013; Дашко, 2012; Махній, 2011; Мокляк, 2015] і словенські мовознавці [Kobos, & Jurič, 2010], оскільки саме він набуває статусу фахового номінування позитивно-оцінних звертань і є точним, лаконічним і найменш суперечливим. Проте в англійській лінгвістиці на позначення таких лексем вживають *terms of endearment* (терміни прихильності) [Harrod, 1909]; у французькій – *termes d'affection* (терміни прихильності), а також менш фахово – *mots-caresses* (слова-нестоїці) [Treppe, 1997]; у німецькій – *kosenamen* (імена улюбленців) або також *hyposcorism* (гіпокоризм) [Kunze, 1998]. Термін *афектонім* є вузькоспеціалізованим, тому широкому загалу він може здаватися

“загрозливим”, зважаючи на поширене вживання слова *афект* у словосполученні “вбивство в стані афекту” в засобах масової інформації. “Словник української мови” за редакцією В. Жайворонка терміна *афектонім* не подає, проте в ньому пояснено спільнокореневі з наведеною лексемою слова: *афект* – це стан короткочасного сильного нервового збудження; *афектація* – неприродність, штучність у поведінці, манерах, мовленні, перебільшене, підкреслене вираження якого-небудь почуття або настрою; *афектований* – пройнятий афектацією; *афективний* – пов’язаний з почуттями, настроями, переживаннями [Жайворонко, 2012, с. 35]. Проте альтернативний словник польської мови, орфографії, іноземних слів та ігровий словник в одному, який відкритий для редагування всім користувачам, уже містить термін *афектонім* і трактує його як “пестливе прізвисько, що вживається в ситуаціях особливої близькості між супутниками життя, членами сім’ї, близькими друзями тощо” [Słownik SJP.PL].

Афектоніми є об’єктом дослідження не лише лексикології, а й прагмалінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, теорії мовної комунікації. Це спричинено яскраво вираженою комунікативною спрямованістю цих одиниць, їхньою орієнтацією на співрозмовника, високим градусом експресивності. Лінгвістичне вивчення афектонімів у текстах сучасних українських пісень є важливим кроком для розуміння ролі й місця цих лінгвальних одиниць у мовній картині світу українців XXI ст.

Матеріал дослідження. Джерельною базою дослідження стали більше 1000 текстів 62 сучасних українських гуртів і виконавців, які працюють у різних жанрах¹, а *фактичним матеріалом* – зібрані понад 100 різних за семантикою, конотаціями та морфологічними особливостями афектонімів.

Об’єктом дослідження є афектоніми, уживані в текстах молодих українських гуртів і виконавців, а *предметом* –

¹ Тексти взято з <https://www.spotify.com/ua-uk/free/>

лексико-семантичні й інтенційні особливості цих одиниць у текстах сучасних українських пісень.

Мета дослідження – з'ясувати роль і місце афектонімів у мовній картині світу українців ХХІ ст., виявити лексико-семантичну специфіку цих одиниць, засвідчених у піснях сучасних українських гуртів і виконавців, у контексті української пісенної традиції. Поставлена мета передбачає виконання таких *завдань*: окреслити сучасні наукові погляди на лінгвістичну природу афектонімів; з'ясувати роль таких апелятивів у текстах сучасних українських пісень, визначити підґрунтя їхньої експресивності; виявити морфологічні й семантичні особливості афектонімів, визначити семантичні групи одиниць такого типу в ліриці молодих гуртів і виконавців.

Методи

Описовий метод (опис груп афектонімів за частинимовною належністю і семантикою), функціональний (виявлення функцій афектонімів на конкретних прикладах), системний аналіз (добір ілюстративного матеріалу на базі текстів пісень сучасних українських гуртів і виконавців), контекстуальний аналіз (розбір пісенного тексту як форми вираження авторського суб'єктивного трактування об'єктивного світу; реконструкція авторського задуму, мотивів і цілей, загального змісту, рецептивної спрямованості композицій), компонентний аналіз (виявлення у значеннях афектонімів сем, із яких складається їхній зміст).

Результати

Афектонімам властиве лексико-семантичне розмаїття, цей клас слів постійно збагачується завдяки творчості комунікантів. Ключовою особливістю афектонімів є їхня спрямованість на те, щоб викликати реакцію адресата.

Сучасні українські гурти та виконавці використовують афектоніми таких лексико-семантичних груп: 1) зооморфізми; 2) флоризми; 3) лексеми на позначення людей за зовнішніми ознаками та ставленням до них мовця; 4) назви з астрономічним

і метеорологічним значенням; 5) назви міфологічних істот, героїв відомих творів; 6) назви титулів; 7) назви зі значенням коштовності; 8) лексеми з негативною семантикою, ужиті в пестливому значенні; 9) назви абстрактних понять; 10) ввічливі та офіційні форми; 11) назви предметів побуту; 12) назви зі значенням ‘коханий’.

У текстах сучасних українських гуртів і виконавців переважають афектоніми іменникового типу через їхню здатність виражати глибокі емоції. Прикметники вживають рідше, оскільки їхня емоційна насиченість нижча, але нестягнені форми прикметників жіночого роду свідчать про продовження фольклорних традицій. Музиканти використовують афектоніми для створення складних виражень емоцій і звукових образів у ліриці.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше здійснено комплексний аналіз і типологізацію афектонімів у текстах сучасних українських пісень, що дозволяє виявити місце й роль цих одиниць у мовній картині світу українців ХХІ ст., а також відкриває нові підходи до розуміння емоційної й культурної семантики української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українська культура відзначається високим рівнем емоційності й експресивності мовлення [Чабаненко, 1984, с. 74–75]. Це проявляється зокрема й у розвиненій системі афектонімів. Їх уживання є одним зі способів вираження емоцій, оскільки експресивні лексеми є важливим засобом формування атмосфери любові або особливої приязні.

Український народ віками творив свою пісню і паралельно вів наполегливу й жорстоку визвольну боротьбу. У своїй ліриці українці висловлювали думки й почуття, вкладаючи в них біль, радість і гнів, завзяття і жагу до волі, правдиво відображаючи різні історичні події, свідками й учасниками яких вони були. У фольклорі возвеличували подвиги козаків, зображували свавілля, знущання, кріпацтво, а також поетично оспівували звичаї та

традиції, кохання і світлі почуття. “Українська народна пісня – це історія українського народу, його страждань і радості, його боротьби і сподівань” [Улицький, & Левицький, 1946, с. 3].

Українські народнопісенні традиції значною мірою експлікують високу емоційну й соціальну насиченість, що проявляється у відображенні цінностей сімейної гармонії, взаємодопомоги та значення близьких міжособистісних зв’язків [Романенко, 2022, с. 41]. Уживання пестливих лексичних одиниць, зокрема й афектонімів, у музичних творах може слугувати одним зі способів вербалізації цих цінностей, створюючи атмосферу тепла та родинної злагоди в мовному вираженні, а також апелювати до ввічливих взаємин, які були притаманними українцям упродовж століть, що фіксуємо і у фольклорних текстах, і в сучасних авторських.

Категорія ввічливості є складником національної культури, який відображає її специфічні риси і є показником національного менталітету. Вона є важливим компонентом мовної культури, який віддзеркалює духовний світ носіїв мови. Успішність взаємодії між комунікантами залежить не лише від граматичної правильності побудови висловлювань із використанням мовленнєвих формул етикету, але й від розуміння національно-культурного контексту вербальної та невербальної поведінки, соціокультурних норм, а також відповідних комунікативних стратегій і тактик [Журавльова, 2012, с. 7]. У кожную історичну епоху серед представників різних літературних і мовностилістичних напрямів можна виявити певні патерни у виборі звертань і використанні стилістичних засобів, що відображають індивідуальний підхід до мовної експресії [Полюга, 1984, с. 71]. Показово, що звертання в народних піснях мають різний ступінь стилістичної значущості й демонструють різний рівень інтимності, який часто визначається контекстом і загальним настроєм твору: радісним і легким або глибоко трагічним. Таку саму тенденцію спостерігаємо і в сучасних авторських ліричних текстах.

Лексичний склад афектонімів демонструє значну різноманітність і динамічність, не підпадаючи під жодні конвенційні обмеження протягом століть. Комуниканти творчо збагачують арсенал таких номінацій. Стійке зацікавлення як старшого, так і молодшого поколінь однаковими образами свідчить про те, що українські афектоніми є стандартизованим номінативним простором [Мокляк, 2015, с. 98]. У пісенному доробку сучасних українських гуртів і виконавців найчастіше вживаним афектонімом є лексема *милий*: *Залишаю тобі радість, ти не плач! // Залишаю тобі море, ти пливи! // Відпускаю тебе, милий, ти пробач! // Забирайся із моєї голови!* (Karoo, СХОЖА. “Замету”); *Це – не любов, це – дещо інше, // Коли ти плачеш, мила, мокрі мої крила. // Це – не любов, це – дещо більше, // Те що підтримав Бог тільки для нас обох...* (ADAM. “Дещо інше”). 20 із 62 проаналізованих гуртів і виконавців використали цю одиницю у своїх текстах. Для деяких авторів текстів вона є маркерною. Вживання такого афектоніма фіксуємо й у фольклорі: *Не хочу я нічого, // Тільки тебе одного, // Ти будь здоров, мій миленький, А все пропадай!* (“Іхав козак за Дунай”); *“Ой, умру я, мила... // Як ти будеш жива – Чи згадаєш, мила, // Де моя могила?”* (“Ой, не шуми, луже”). Наведені паралелі свідчать про те, що певні емоційні й лексичні моделі залишаються для сучасних українців не менш актуальними й важливими, ніж були для їхніх предків. Крім того, афектонім *милий* є універсальним у своєму значенні і зрозумілим для широкого кола слухачів. Це слово легко сприймається й асоціюється з позитивними емоціями, що пояснює вибір саме його з-поміж інших мовних засобів як у фольклорних, так і в сучасних творах.

Однією з основних характеристик афектонімів є їхня орієнтація на адресата з метою досягнення перлокутивного ефекту, що передбачає певну реакцію з боку співрозмовника [Мокляк, 2015, с. 16]. Очевидно, що українці здавна

усвідомлювали це, тому в народнопісенних тестах є багато афектонімів на позначення об'єктів або суб'єктів взаємин.

Афектоніми, які використовують сучасні українські гурти та виконавці, можна поділити за такими лексико-семантичними групами:

1) зооморфізми: *киця, котик, ластівка, лебідонька, метелик, пташка, ципочка*, напр.: *Метелик ти мій, лети на світло у темну ніч // І крилами до весни зустрінемося віч на віч // І зорі посеред хмар, як очі твої сумні // І може настане час, скажеш ти: // І більше не болить, не болить, не болить* (AVERIN. CHURSANOV. “So slow”);

2) флоризми: *горішок, квітка, квіточка*, напр.: *Літо-літо-літечко, де ти, моя квіточко? // Такий як треба, на межі кружу, тушу на куражі // Лечу зараз до тебе швиденько через АТБ // Давно хотів тобі сказати: “Мала, тобі щось взяти?”* (Paashee. “Летимо на тазіку”);

3) лексеми на позначення людей за їхніми зовнішніми ознаками й ставленням мовця: *бейба, бейбі, братанчик, бро, герой, дівчинка, краля, ляля, маленький, малий, малишка, мамасіта, маммі, невгамовний, нестримний, неземний, нетерплячий*, напр.: *Хай, чують сусіди, як у мене дах іде // Моя мамасіта, я визиваю таксі до // Твого парадного, друзі з порадами // В серце поранене лізуть* (Santorin, “Mamacita”);

4) назви з астрономічно-метеорологічним значенням: *захід, зірка, небо, планета, світанок*, напр.: *Ми помилково втратили час, // Дивлюсь у пастку – не хочу йти назад // Ці очі, немов капкан, // Щоночі я бачу, як // Тремтиш у моїх руках, // Ніжна зірка моя* (Ivan NAVI. “Це вона”);

5) назви міфологічних істот, героїв відомих творів: *ангел, Барбі, бестія, Бог, відьма, Джульєтта, Діва, Кен, Мавка, Маріам, муза, Офелія, Попелюшка, Супермен*, напр.: *Та лишити все це не примусити // Як же так? // Як же так, моя муза-бестія?* (Білий Бо. “Бестія”);

6) назви титулів: *принц, принцеса, королева*, напр.: *Раптом буду рабою твоїх очей // Непотрібним відчується “світ речей”*

// Розлюблю мене, *маленький принц* // Розлюблю мене, *розлюблю мене* (Lely45, “Маленький принц”);

7) назви зі значенням дорогоцінності: *золото, золотко, золотце, скарб*, напр.: *Закотилось колесо бігцем // Що у тебе, золотце, з лицем? // Кажеш, що не вірила у сни, // То чого ж ти плакала, поясни?* (Один в каное. “Веснянка”);

8) лексеми з негативною семантикою, ужиті в пестливому значенні: *лох, стерво, сучка*, напр.: *Від тебе навіть не допоможе пігулка, // Закипаю, наче гробана турка!.. // Болію кожен день я від твоїх істерик, // Я так люблю тебе, стерво* (OSTROVSKYI. “Стерво”);

9) назви абстрактних понять: *весна, диво, залежність, казка, любов, магія, мрія, ніченька, отрута, повітря, підтримка, хімія*, напр.: *Моя весна, розбуди мене // Сон би лиш не став, а решта усе мине й мине // Моя весна, розбуди мене // Поїдемо по містам, розбавимо світ тенет, тенет* (Білий Бо. “Ти і я”);

10) ввічливі й офіційні форми: *дама, леді, мадам, панночка*, напр.: *Поклади свої карти на скло, // Скажи, Мадам, // Що мене сюди привело? // Я віддам все своє сrebro, // Лиш скажи, де добро, а де зло?* (Livingston. “Мадам Таро”);

11) назви предметів побуту (у переносному значенні): *книга, ліхтарик, маяк*, напр.: *Ти сяси, коли нема світла // Серед бетону – моя квітка // І сховаю тебе стиха, // Моя непрочитана книга* (Balsam. “Квітка”);

12) назви зі значенням “коханий”: *єдиний, коханий, любий, любимий, милий, рідний, рідненький, солоденький, хороший*, напр.: *Навколо все темніє. // Ти світло, єдина, // Хто знає, як я сліпну? // За тобою, моя мила, // Піду я, як та хвиля* (KARNA. “Моя мила”).

У текстах сучасних українських гуртів і виконавців переважають афектоніми іменникового походження через їхню спроможність виражати глибокі емоції: *ангел, бейба, бейбі, бестія, бог, братанчик, бро, весна, відьма, герої, дама, диво, діва, дівчинка, залежність, захід, золотко, золото, зірка, казка, квітка, квіточка, Кен, киця, книга, зірка, королева, краля,*

ластівка, лебідонька, леді, любов, леді, ліхтарик, мавка, магія, мадам, малишка, мамасіта, маммі, Маріам, маяк, метелик, мрія, муза, небо, ніченька, океан, Офелія, панночка, планета, повітря, Попелюшка, принц, принцеса, пташка, підтримка, світ, світанок, світло, скарб, сонечко, сонце, сучка, україночка, фам фаталь, хімія, ципочка.

Прикметники рідше засвідчено як апелюючи такого типу, оскільки їхня емоційна інтенсивність може бути меншою порівняно з іменниками: *божжевільний, єдиний, коханий, любий, любимий, маленький, малий, милий, неземний, невагомний, нестримний, нетерплячий, рідненький, рідний, солоденький, сонячний, хороший, чорнобривий*. Через уживання нестягнених форм прикметників жіночого роду в сучасній українській ліриці спостерігаємо продовження фольклорних традицій: *Невагомна ти моя, // Рідная і милая! // Невгамовна ти моя, // Чарівна, красивая! // Невгамовна ти моя, // Наче річки течія, // Невгамовна ти моя, // Нестримная!* (ДІТИ ФРІСТАЙЛА. “Невагомна”).

Афектоніми-словосполучення сучасні музиканти використовують для створення складних виявів емоцій і звукових образів у музиці: *ангел мій, ангел із неба, моя бейбі, моя весна, герой мій, моя дама, безмежне ніжне диво, моя ти діва, моя Джульєтта, дівчинка моя, мій захід, моє золото, ніжна зірка моя, моя казка, моя квітка, моя квіточка, мій Кен, королева драми, моя королева, ця краля, ластівка моя, моя леді, перша леді, любий мій, моя люба, любов моя, моя ляля, Мавка моя, моя мадам, моя мала, моя мамасіта, метелик ти мій, моя мила, моя мрія, карамельна мрія, мрія заповітна, моя муза, моя неземна, ніченька моя, моє повітря, моя Попелюшка, маленький принц, моя принцеса, пташка дика, пташка моя, мій світ, світло мого дня, найдорожчий мій скарб, киця солоденька, моє сонце, україночка моя, моя хімія, мій хороший, ципочка моя.*

Із плином часу, зміною реалій і цінностей багато афектонімів, які часто використовували в народних піснях, вийшли з активного вжитку або забулися зовсім. У фольклорі уособленням сили й мужності були козаки, отамани, гетьмани,

тому до них часто апелювали в піснях: *Ти, козаче молоденький, // В тебе коник вороненький: // Сідлай коня та їдь з двора, // Бо ти не мій, я не твоя!* (“Ой, у полі озерце”). Нині втіленням волі й незламності є захисники України, для яких теж пишуть чимало пісень, вживаючи афектоніми: *За Україну, за волю // Безстрашно пішов в бій // Я вірю, – настане // Мир на землі моїй // Я просто чекаю // Щоб ти прийшов живий // Я дуже кохаю тебе, Герою мій* (Anna Trinchet. “Не залишай”). Бачимо, що сучасні пісні також віддзеркалюють цінності суспільства, але з урахуванням сучасних реалій.

Широкий спектр лексико-семантичних груп афектонімів у ліриці сучасних українських гуртів і виконавців є результатом синергії культурних, соціальних, мовних чинників і творчої активності авторів, що забезпечує постійний розвиток і збагачення мовного матеріалу. Сучасні автори активно експериментують із мовою, створюючи нові вислови, шукаючи оригінальні способи вираження почуттів і емоцій. Творча свобода і прагнення до інновацій сприяють появі нових афектонімів у ліриці. Взаємодія з іншими культурами та мовами через глобалізаційні процеси приводить до появи афектонімів, запозичених з інших мов і культур, а швидке поширення таких лексем через інтернет і соцмережі сприяє розширенню лексико-семантичного поля української лірики.

Часте повторення тих самих афектонімів в українському фольклорі сприяло виникненню стійких народнопоетичних сполук для позначення об'єктів або суб'єктів близьких стосунків. Цим лексичним одиницям притаманна емоційна насиченість. Серед них привертають увагу поетичні фразеологізми, які виконують роль звертання в піснях, напр.: *зіронька ясна, дівчина кохана, моє серденько, орел сизий* [Попович, 2017, с. 52]. У текстах сучасних українських пісень сталими є інші одиниці, напр.: *жінка-вамп, фам-фаталь, королева драми, маленький принц, міцний горішок, перша леді*. Очевидно, що їхнє формування відбувалося не на підґрунті фольклору, а під впливом світової літератури, кінематографа і культури загалом.

Проте як у народних піснях, так і в сучасних авторських ці звертання не лише називають властивості або ознаки конкретних об'єктів, але й надають їм оцінки та емоційної характеристики.

Усна народна творчість виявляє значну різноманітність демінутивів, які часто використовують у ролі афектонімів. Крім того, активне вживання суфіксів зі зменшувально-пестливим значенням є важливим аспектом народнопоетичного слова [Данилюк, 2010, с. 136]. У фольклорі наявний потужний арсенал зменшувальних форм, які передають різні емоційно-оцінні аспекти людського буття. Зазвичай демінутивні суфікси додають для специфікації назв людей, їхніх частин тіла, тварин, рослин, предметів одягу та побуту, страв, а також абстрактних понять. Сучасна лірика запозичила цю тенденцію. Молоді українські гурти й виконавці теж апелюють до демінутивів, передаючи своє ставлення до адресата: *Ти наче я, я наче ти // Пташко моя, якщо можеш – пробачиш // Твої думки як льодовики, ти відлітаси // Лебідонько, не плач // Над морем сивий штурм // Він викликає страх // Зігрій мене теплом* (Вруклетс. “Лебідонька”). У цьому уривку простежуємо продовження відразу двох фольклорних тенденцій: використання зооморфізмів і лексем із демінутивними суфіксами. Сучасні виконавці не лише свідомо й несвідомо зберігають народнопоетичні тенденції, але й творчо переосмислюють їх, додаючи нові елементи й адаптуючи старі форми до сучасних умов. Це свідчить про динамічний розвиток мови та культури, здатність інтегрувати старе і нове в гармонійну цілісність.

Афектоніми в сучасній українській поетичній мові засвідчують органічний зв'язок із народнопісенною естетикою. Незважаючи на те, що часом вони набувають більш книжного тону, розширюючи свій виражальний арсенал за допомогою додаткових мовних засобів та набуваючи нових лексичних відтінків, їхня структура та загальний інтимний зміст свідчать про зв'язок з народнопісенною спадщиною [Полюга, 1984, с. 71]. Отже, афектоніми не лише передають почуття та емоції, а й сприяють збереженню та розвитку української поетичної традиції.

Дискусія і висновки

1. Афектоніми посідали й посідають важливе місце в мовній картині світу українців, відображають специфіку емоційного осягнення ними світу і є органічним компонентом спілкування і творчості як попередніх генерацій, так і сучасних українців. Вивчення цих одиниць як лексем із виразно заманіфестованою спрямованістю на реципієнта є актуальним, зважаючи на те, що мова – це елемент соціальної взаємодії.

2. Щоб досягти повного розуміння семантики афектонімів, необхідно досліджувати і феномени експресивності й емоційності, які є невід'ємними складниками таких апелятивів. Експресивна лексика, зокрема й афектоніми, відіграє важливу роль у формуванні суб'єктивно-модального плану тексту, творенні народнопісенної естетики, художніх засобів і налагодженні зв'язку з аудиторією.

3. У текстах сучасних українських пісень найбільше афектонімів іменникового походження, значно менше – прикметникового, наявні дво- і трикомпонентні афектоніми-словосполучення.

4. Частина афектонімів, засвідчених у текстах молодих гуртів і виконавців, продовжує фольклорні традиції, інші одиниці з'явилися під впливом масової культури й модних тенденцій, проте більшість таких лексем є органічним компонентом мовної картини світу українців ХХІ ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Григораш, С. М. (2013). Лексика інтимної сфери життя людини (номінації осіб): структурно-семантичні особливості. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 6 (72), 261–265.

Данилюк, Н. О. (2010). *Поетичне слово в українській народній пісні*. Волинський національний університет ім. Лесі Українки.

Дашко, Л. Т. (2013). Афектонім в англійській мові. Лексико-семантичний аналіз. *Мови і світ: дослідження та викладання*, 115, 250–252.

Жайворонок, В. В. (Ред.) (2012). *Словник української мови*. Просвіта.

Журавльова, Н. М. (2012). *Поетика української епістолярної ввічливості ХІХ – початку ХХ століття*. Запорізький нац. ун-т.

Махній, М. М. (2011). Українські афектоніми: розмаїття інтимних назв коханої людини. У М. М. Махній (Ред.). *Незвичайна антропологія: науково-популярний курс* (с. 168–171). ЧНПУ.

Мокляк, О. І. (2015). *Лінгвопрагматичні характеристики українських афектонімів* [Дис. канд. філол. наук, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України].

Полюга, Л. М. (1984). Ой ти, дівчино, ясна зоре! (Про звертання до коханої). *Культура слова*, 27, 70–73.

Попович, А. С. (Ред.) (2017). *Стилістика української мови*. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Романенко, О. П. (2022). *Комбінаторна семантика демінутивів у новогрецькій, сербській та українській мовах (на матеріалі колискових пісень)* [Дис. доктора філософії (Філологія), Київський національний лінгвістичний університет].

Улицький, С., & Левицький, Б. (Ред.) (1946). *Український народній співаник*. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20785/file.pdf>

Чабаненко, В. А. (1984). *Основи мовної експресії*. Вища школа.

Harrod, S. G. (1909). *Latin terms of endearment and of family relationship; a lexicographical study based on volume VI of the Corpus Inscriptionum Latinarum*. Princeton University.

Kobos, Z.-K., & Jurič, P. (2010). Pogled v poljsko, slovensko in makedonsko jezikovno čustveno plat. <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=144542&lang=slv>

Kunze, K. (1998). *Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. Deutscher Taschenbuch Verlag.

Perlin, J., & Milewska, M. (2000). Afektonimy w polskim, francuskim, hiszpańskim i niderlandzkim. Analiza morfologiczna i semantyczna. *Uczucia w języku i tekście. Język a kultura*, 14, 165–173.

Słownik SJP.PL. <https://sjp.pl/>

Treps, M. (1997). *Le Dico des mots-caresses*. SEUIL.

REFERENCES

Chabanenko, V. A. (1984). Basics of linguistic expression. *High school* [in Ukrainian].

Danylyuk, N. O. (2010). *A poetic word in a Ukrainian folk song*. Lesya Ukrainka Volyn National University [in Ukrainian].

- Dashko, L. T. (2013). Affectonym in English. Lexical-semantic analysis. *Languages and the world: research and teaching*, 115, 250–252 [in Ukrainian].
- Grygorash, S. M. (2013). Vocabulary intimate sphere of human life (the category of persons): structural and semantic features. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological sciences*, 6 (72), 261–265 [in Ukrainian].
- Harrod, S. G. (1909). *Latin terms of endearment and of family relationship; a lexicographical study based on volume VI of the Corpus Inscriptionum Latinarum*. Princeton University.
- Kobos Z.-K., Jurič P. (2010). *Pogled v poljsko, slovensko in makedonsko jezikovno čustveno plat* [in Slovenian]. <https://repositorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=144542&lang=slv>
- Kunze, K. (1998). *Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Makhnii, M. M. (2011). Ukrainian affectonyms: a variety of intimate names of a loved one. In M. M. Makhnii (Ed.). *Extraordinary anthropology: popular science course*, (pp. 168–171). Chernihiv National Pedagogical University [in Ukrainian].
- Moklyak, O. I. (2015). *Linguo-pragmatic characteristics of Ukrainian affectonyms* [Doctoral dissertation of the Candidate of Philol. Sciences, O. O. Potebnya Institute of Linguistics of the National Academy of Sciences of Ukraine].
- Perlin, J., & Milewska, M. (2000). Afektonimy w polskim, francuskim, hiszpańskim i niderlandzkim. Analiza morfologiczna i semantyczna. *Uczucia w języku i tekście. Język a kultura*, 14, 165–173 [in Polish].
- Poliuha, L. M. (1984). Oh, you, girl, bright dawn! (About addressing a loved one). *Culture of the word*, 27, 70–73 [in Ukrainian].
- Popovych, A. S. (2017). *Stylistics of the Ukrainian language*. Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University [in Ukrainian].
- Romanenko, O. P. (2022). *Combinatorial semantics of diminutives in modern Greek, Serbian and Ukrainian languages (based on the material of lullabies)* [Doctoral dissertation (Philology), Kyiv National Linguistic University] [in Ukrainian].
- Słownik SJP.PL [in Polish]. <https://sjp.pl/>
- Treps, M. (1997). *Le Dico des mots-caresses*. SEUIL [in French].
- Ulytskyi, S., & Levytskyi, B. (Eds.). (1946). *Ukrainian folk song* [in Ukrainian]. <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/20785/file.pdf>.

Zhaivoronok, V. V. (Ed.) (2012). *Dictionary of the Ukrainian language*. Prosvita [in Ukrainian].

Zhuravliova, N. M. (2012). *Poetics of Ukrainian epistolary politeness of the 19th and early 20th centuries*. Zaporizhzhia National University [in Ukrainian].

Отримано редакцією збірника / Received: 12.03.24

Прорецензовано / Revised: 08.04.24

Схвалено до друку / Accepted: 12.04.24

Zoriana HRYTSYNA, Master's Student

ORCID ID: 0009-0007-6316-6357

e-mail: zoriana.gr@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

AFFECTONYMS IN THE LINGUISTIC WORLDVIEW OF UKRAINIANS OF THE XXI CENTURY

Background. *Affectonyms are linguistic resources with inherent positive-evaluative coloring, expressed through various emotional lexemes across different language levels. These units in contemporary Ukrainian song lyrics have not been studied linguistically, making this article relevant. The study of affectonyms in contemporary Ukrainian song lyrics helps to understand their role in the linguistic worldview Ukrainians of the XXI century.*

Methods. *To fulfill the tasks, set out in the article, descriptive method, functional method, systematic analysis, contextual analysis, and component analysis were used.*

Results. *The lexical and semantic diversity of affectonyms is vast and dynamic, constantly enriched by communicators' creativity. A key feature of affectonyms is their aim to elicit a reaction from the addressee.*

Contemporary Ukrainian bands and performers use affectonyms in the following groups: 1) zoomorphisms; 2) florisms; 3) lexemes to refer to people by their external features and the speaker's attitude; 4) names with astronomical and meteorological meanings; 5) names of mythological creatures, heroes of famous works 6) names of titles; 7) names with the meaning of preciousness; 8) lexemes with negative semantics; 9) names of abstract concepts; 10) polite and formal forms; 11) names of household items; 12) names with the meaning of "beloved".

The lyrics of contemporary Ukrainian bands and performers are dominated by noun affectonyms due to their ability to express deep emotions. Adjectives are less common, as their emotional intensity is lower,

but uninflated feminine adjective forms show a continuation of folklore traditions. Musicians use affectonym phrases to create complex expressions of emotional connection and sound images in music.

Conclusions. Affectonyms have always occupied an important place in the linguistic worldview of Ukrainians, reflecting the specifics of their emotional comprehension of the world and being an organic component of communication and creativity of both previous generations and modern Ukrainians.

Key words: affectonym, lexical and semantic groups of affectonyms, evaluative colouring, linguistic worldview.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; у рішенні про публікацію результатів.